

Kaláka zenéskönyv

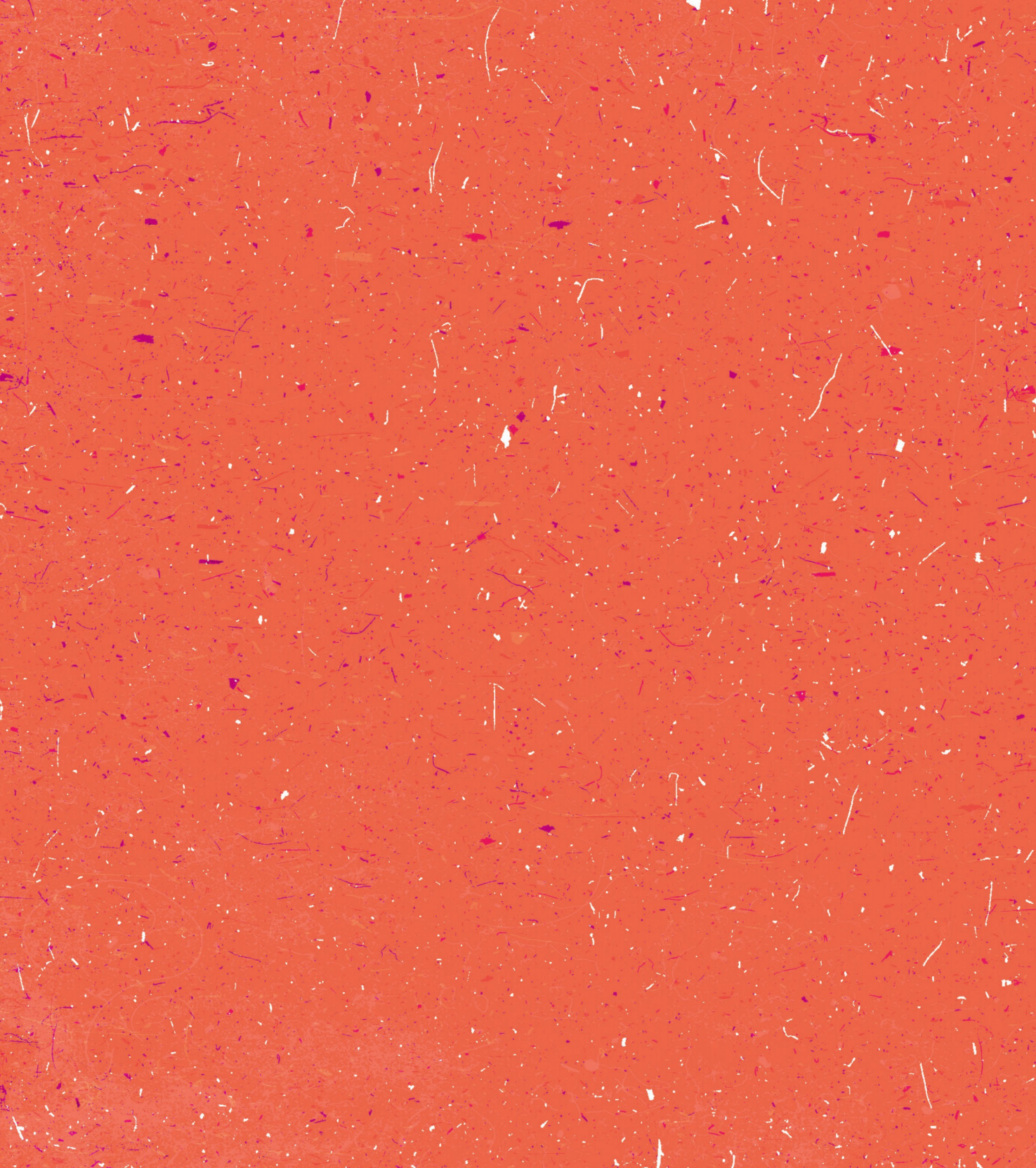

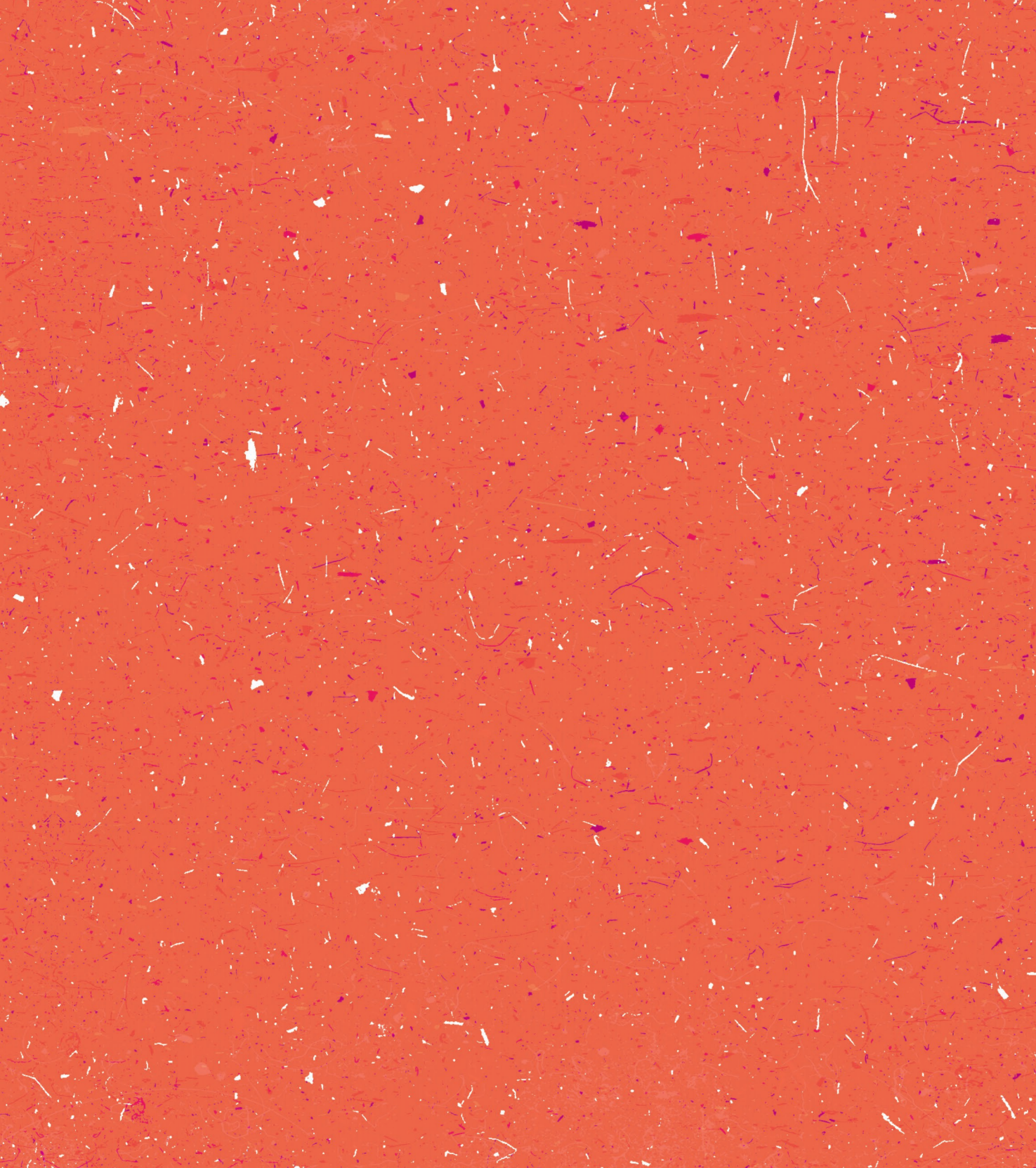
Kányádi Sándor
verseiből

Az elveszett követ

Herbszt László illusztrációival

MÓRA
MUSIC

Az elveszett követ

Kaláka zenéskönyv

Kányádi Sándor verseiből

Kaláka zenéskönyv

CD-melléklettel

Kányádi Sándor
verseiből

Az elveszett követ

Herbszt László illusztrációival

MÓRA
MUSIC

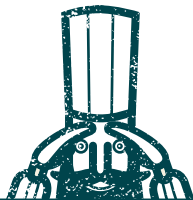
- A hangfelvétel kiadója a Gryllus Kft.

Minden jog fenntartva, a kiadvány egészének vagy bármely részének a kiadó írásos engedélye nélküli sokszorosítása, másolása, egyéb engedélyköteles felhasználása – beleértve a kiadvány digitalizálását és ily módon történő többszörözését, nyilvánossághoz közvetítését – szigorúan tilos!

A kiadó könyveit kedvezményel
megrendelheti webáruházunkban:
www.mora.hu

© Kányádi Sándor jogutódai
Illusztráció © Herbszt László, 2023
© Móra Könyvkiadó, 2023

Sándor bácsi és a Kaláka

(Több mint előszó)

Kányádi Sándort mindenki Sándor bácsinak szólította, sokszor a könyveit is így dedikálta a gyerekeknek. Atyai jó barátunknak tudhattuk őt, akivel rengeteg szál kötött össze minket – és köt össze ma is.

A Kaláka több mint 50 évvel ezelőtt, 1969-ben alakult, és már az első erdélyi turnénk óta (1981) is sok idő telt el. Azért különösen fontos ez az első körút, mert akkor kerültünk igazán közel Kányádi Sándor költészetéhez, akkor írtuk az első dalt az egyik versére. Ez volt *Az elveszett követ*, amely elindított egy máig tartó folyamatot: a Kányádi-dalok éneklésének sorát.

Az első „gyereklemezünk”, *A pelikán* 1985-ben jelent meg, *Az elveszett követ* mellett hallható rajta a *Faragott versike* és a *Három székláb*. Talán magyaráznom kell az idézőjelet: Sándor bácsi mindig azt mondta, nincs gyerekvers meg felnőttvers, csak vers meg nem vers. A lemez címadója egy francia szürrealista költő, Robert Desnos költeménye, amely egyáltalán nem gyerekvers – ha mégis volna olyan. (Egy másik kedves költőnk, Weöres Sándor azt mondta, sosem írt gyerekverset. Tegyük hozzá, a Móra Kiadó érdeme, hogy Weöres sok versét a fél ország gyerekkora óta betéve tudja.) Nyilvánvaló, hogy van vers, ami megszólítja a gyerekeket, és van, ami kevésbé, és persze azt is tudjuk, hogy nem mindenkit egyformán, ez a dalon is múlik. Sándor bácsival nagyon sokszor léptünk együtt színpadra, gyakran hallottuk, amint a gyerekeknek Horváth Imre *Ballada* című versét tanítja. „Hogy szülőanyja a fekete Föld, / erre gondolt a lilium – s letört.” Többször elismételte ezt a gyerekekkel. És József Attila sorait is: „A semmi ágán ül szivem, / kis teste hangtalan vacog, / köréje gyűlnek szeliden / s nézik, nézik a csillagok.” Azt mondta, a gyerekek ezt talán még jobban értik, sőt, le is tudják rajzolni.

A Nálatok laknak-e állatok? volt az első Kaláka zenéskönyv (1986). Itt szólalt meg először a *Tarlón tűzok lépeget*, a *Birka-irka*, a *Feketerigó*, a *Betemetett a nagy hó*.

Egyre bővült a Kányádi-repertoár. Sokszor úgy, hogy maga Sándor bácsi ajánlotta nekünk valamelyik versét. Egy gyerektáborban voltunk együtt – talán 1991-ben vagy 92-ben –, akkortájt írta a *Kuplé a vörös villamosról* című költeményét. Azt mondta, könnyű dolgokat lesz a dal stílusát megtalálni, hiszen beleírtam a címbe. Meg is jelent a dal a *Kaláka 25* jubileumi kiadványunkon (1994). A CD-hez egy füzetet is kiadtunk a versekkel, fényképekkel. Megkértem Sándor bácsit, írjon előszót a füzetbe. Emlékszem, egy óbudai lakótelepi lakásban szállt meg akkor, és mondta, még nincs kész a szöveg, üljek le kicsit. Vártam, néztem, ahogy az asztalnál ír. Aztán felállt, átadta a papírt, és mosolyogva mondta: „No, ezentúl ezt fogják idézni rólatok...” Így is lett, írásokban, konferáló szövegekben rendre visszaköszönnek a sorok. Most én is büszkén idézem: „A Kaláka együttes elegáns, más muzsikussal össze nem téveszthető zenei tálcán nyújtja a verset a hallgatóknak. Nem ráerőszo-ko-lják a maguk szerzeményeit, hanem kimuzsikálják a Gutenberg óta könyvekbe száműzött, »szív-némaságra« született s ítélt versekből a maguk olvasata szerinti »eredeti dallamot«. Negyedszázad óta művelik ezt a nemes vers-zene-kihangosítást, mindannyiunk, de kiváltképpen a fiatalság öröme. A Kaláka nélkül sokkal kevesebb versbarát volna-lenne a magyar glóbuszon.” Talán csak az nem aktuális, hogy kiváltképpen „a fiatalság öröme”, hiszen éppen Sándor bácsi mondta máskor közönségünk életkorával kapcsolatban: karonülőtől botra támaszkodóig...

Nagy lendületet kapott a Kányádi-dalok írása, mikor a Hangzó Helikon sorozat első köteteként, Sándor bácsi 75. születésnapjára (2004) megjelent a *Kaláka–Kányádi* kötet, majd öt évre rá annak folytatása, a *Kaláka–Kányádi kicsiknek és nagyoknak*. Ezen a lemezen Sándor bácsi is megszólalt, ezt írta a kötethez alcímek: A verseket Sándor bácsi mondja, a nótákat a Kaláka éneкли. Több dal ezekből a kiadványokból került ebbe a gyűjteménybe.

Sándor bácsi remekül mondott verset. Egyszer felajánlotta, hogy a stúdióban készült „gazdátlan” felvételeiből készülhetne úgy egy kiadvány, hogy az általa mondott versek között dalok is szerepelnének. Így született a *Fehéringes versek* (2008). Ezen található a *Ballag a folyó*, a *Ne szállj el* és *Az én kedvem*. A *Madáretető* című Kányádi-vers címadója lett egy gyereklemezünknek, amelyet kortárs költők verseiből állítottunk össze (2006), a *Májusi szellő* és a *Somvirággal, kakukkfűvel* pedig testvérem, Vilmos lemezén jelent meg először.

Olyan is előfordult, hogy mi kértünk Sándor bácsitól verset. A második Kaláka zenéskönyv, a *Szabad-e bejönni ide betlehemmel?* (1987) megjelenése után a kötet koncertváltozatát is elkezdtük muzsikálni. Ma is sokan mesélik, hogy karácsonyaik elmaradhatatlan része ez a dalgyűjtemény. Persze gondolkoztunk rajta, milyen jó volna folytatni a karácsonyi énekek sorát. Kérdeztük Sándor bácsitól, miért nem találunk a kötetében ujjongó vagy éppen lírai hangulatú, ünnephez kapcsolódó verset. Elmesélte, hogy számára a karácsony gyerekkora óta szomorú ünnep, ezen a napon veszítette el édesanyját. Figyelmeztetett, ne csak azokról énekeljünk, akik boldogan, családi körben ünnepelnek, ajándékokat kapnak, és finomakat esznek. Gondoljunk azokra is, akik nélkülözésben vannak, nem tudnak úgy, ott, azokkal ünnepelni, akikkel szeretnének, és elmondta nekünk az *Isten háta mögött* című versét. Meg is jelent a *Karácsonyi Kaláka* kislemezünkön (2005). És azóta ez a dal betlehemes koncertjeink elmaradhatatlan része.

Már említettem az 1981-es turnét, amely pályánk meghatározó eseménye volt – máig tart ez az Erdélyhez való kötődés. Enélkül talán nem is kaptunk volna felkérést a csíkszeredai Gutenberg Kiadótól, hogy írjunk dalokat mai erdélyi költők antológiájához, és jelenjen meg CD-melléklettel a könyv. Ez lett a mára már több kiadást megért *Ragyog a mindenség* (2014), ebben énekeltük először a *Krumplis mese* című verset.

Sokfelé jártunk a világban: Magyarországgal határos országokban és a távoli vidékek magyar közösségeinél egyaránt. Amikor első dél-amerikai utunkra készültünk, Sándor bácsi azt mondta, milyen jó lenne, ha visszavinnénk oda dalban, amit ő ott írt, vagyis az emberekről és csillagokról szóló *Dél keresztje alatt* című költeményét. Visszavittük. Ahol magyar közönség fogad minket, mindig otthon érezzük magunkat. Sándor bácsitól megtanultuk: hazánk az anyanyelv.

Gryllus Dániel

Költögető

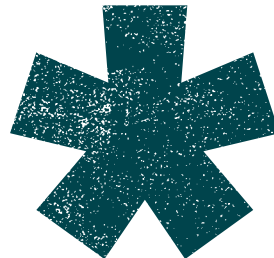
Hajnalonta engemet
gerle-galamb költöget:
jó reggelt,
jó reggelt,
mindenki már rég fölkelt.

Rá a rigó: föl bizony,
gyöngyös harmatot iszom,
hű de jó,
hű de jó,
harmaton él a rigó!

Cserépen a verebek
kenik-fenik csőrüket:
csiri-csűr,
csiri-csűr,
csak így telik meg a csűr.

De a szarka rájuk reccsen,
hogy egy kicsit csendesebben:
csöndesen,
csöndesen,
nem süket itt senki sem!

Túl a vizen valahol
kakukkmadár kakukkol,
kakukk szól,
kakukk szól,
túl a vizen valahol.

Tartalom

Sándor bácsi és a Kaláka	5
Költögető.	9
Faragott versike	10
Elszálltak...	11
Szemerkél az őszi eső	13
Alma, alma...	14
Madáretető.	15
Feketerigó	16
Betemetett a nagy hó.	17
Birka-irka.	19
Tarlón tűzok lépeget	20
Három székláb.	21
Zsörtölődő	22
Az én kedvem	23
Hajt a csordás	25
Zápor	26
Májusi szellő.	27
Elfújta a szél a napot	28
Szarvas-ítató.	29
Farkas.	31
Kopár a fa	32
Isten háta mögött	33
Ballag a folyó	34
Somvirággal, kakukkfűvel	37
Krumplis mese.	38
Béka-búcsúztató.	41
Dél keresztje alatt.	43
Az elveszett követ	44
Ne szállj el...	47
A CD-melléklet dalai	48